

*Хом'як І.В.,
кандидат біологічних наук, доцент кафедри екології та географії
Шкилюк Ю.В.
студентка,
Державного університету імені Івана Франка, м. Житомир*

ПРОФІЛЬ ДОЛИНИ РІЧКИ ТЕТЕРІВ НА МЕЖІ ПОЛІССЯ ТА ЛІСОСТЕПУ

Проблема екотону одна із найскладніших та найактуальніших в екосистемології. Вивчення рослинного покриву набувало нового значення. В процесі дослідження виникли протиріччя, які передували двом теоріям: «дискретності одиниць рослинності» та «континууму». Вчення про континуум виникло в суперечності з уявленням про дискретність «одиниць рослинності», яку обстоював Ф. Клементс. Першими вченими, які поставили під сумнів це вчення був радянський фітоценолог Л.Г.Раменський та американський еколог Г.Глісон. Минуло чимало років перш ніж завдяки праці Дж. Кертіса та Л.Г. Раменського учення континууму запрацювало. Особливим питанням є екотон між крупними одиницями класифікації екосистем – біомами. Його вивчення відкриває перспективи для вивчення динаміки ареалів раритетних та небезпечних інвазійних видів

Термін «екотон» походить від грец. *oikos* – житло і *topos* – напруга. У 1905 р. Ф. Клементс запровадив термін "екотон", а в 1928 році застосував його в науковій практиці як зону переходу між сусідніми екосистемами, які мають ряд відмінностей, обумовлених просторовим і тимчасовим масштабом. Екотон володіє рядом особливостей і своєрідними властивостями. Відомо три основні форми екотону : топологічна, типологічна та просторова. Фігурують еволюційні геоекотони, які географічно детерміновані і пізнали впливу зонально-провінційних агентів планетарно-космічної матерії. Це геоекотони 1-го порядку, макроекотони планетарного шабля. Геоекотони 2-го порядку, мезоекотони регіонального ступеня формуються в умовах зональної або азональної однорідності між природними системами. Поділ чиниться під дією внутрішніх чинників. Геоекотони 3-го порядку, мікроекотони хорологічного і топологічного ступенів є граничними утворами, що формуються між фаціями і урочищами. За генезисом розрізняють природні та штучні екотони.

Матеріалами дослідження є серія геоботанічних описів створених вздовж долини річки Тетерів на межі Полісся та Лісостепу, що знаходиться в Житомирській обл. Чуднівському районі, в межах села Подолянці. Під час дослідження були використанні такі методи: польовий, синфітоіндикації та класифікації рослинних угруповань. Всі зібранні матеріали були оброблені за допомогою програм Simargl 1.2 та Turboveg for Windows.

За допомогою метода синфітоіндикації та порівнянь з параметрами таких самих екологічних факторів із типових місцезростань лісостепової та поліської зони. Ми одержали такі показники які відповідають екотону між північним Лісостепом та Південним Поліссям Правобережної України (табл. 1). Місцезаростання неморальних видів мають на південній межі поширення характеризується специфікою, яку ми оцінили методом синфітоіндикації та порівнянь з параметрами таких самих екофакторів із типових місцезаростань лісостепової зони. Показники вологості коливаються між мезофітними і еутрофними, про що свідчить буянність рослинності. Кислотність ґрунту варіює в межах 7-9 балів, тобто на даній території кислотність підвищена. Сольовий режим знаходиться в межах 7-8 балів. Кількість солей сприятлива для даного місця перебування. Найбільшою амплітудою характеризуються параметри вмісту карбонатів та азотистих сполук у ґрунті й омброрежиму.

Флора еколого-ценотичного профілю представлена 73 видами, які належать до , які включають 9 родин та відносяться до 34 родів. На основі аналізу флори України встановлено, що 73 видів на межі між Лісостепом і Поліссям поширюються на південну межу, а далі на Полісся не поширюються, і 52 види навпаки. Рослинність досліджуваної території належить до 10 класів вищих судинних рослин, які належать до 10 порядків, та 11 асоціацій із них п'ять вважають типовими лісостеповими. Умови навколишнього середовища повністю відповідає екотону між Правобережними Полісся і Лісостепом. Це дозволяє стверджувати, що досліджувана гіпотетична межа між біомами зміщена на північ в межах річкової долини.